އިސްލާމީ ޝަޚްޞިއްޔަތުތަކުގެ ތަޢާރުފުން

ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސް ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު

- ތަރުޖަމާކުރީ: ޑރ. ޒަކީ ވަޙީދު -

ނަންފުޅަކީ ޢަބްދުﷲ އެވެ. އެކަލޭގެ ފާނަކީ ޢަބްދުލްމުއްޠަލިބުގެ ފާނުގެ ދަރިކަލުން ޢައްބާސްގެ ފާނުގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުﷲ ގެ ފާނެވެ. ޢައްބާސް ބިން ޢަބްދުލްމުއްޠަލިބް އަކީ، ކީރިތި ރަސޫލާގެ ބޮޑުބޭބޭފުޅެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ކުންޔާފުޅަކީ އަބުލްޢައްބާސް އެވެ. ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސްގެ ކަނބަލުންނަކީ، އުއްމުލްފަޟްލް ލުބާބާ ބިންތުލްޙާރިޘް އެވެ. އެކަލަނގެއަކީ، ކީރިތި ރަސޫލާގެ އަނބިކަނބަލުން މައިމޫނާ ބިންތުލްޙާރިޘްގެ އުޚްތެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ އިލްމުވެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމަށްޓަކައި "ޙިބްރުލް އުއްމަތު" ގެ ލަޤަބު ލިބިވަޑައިގެންފައި ވެއެވެ.

އެކަލޭގެފާނު އުފަންވެ ވަޑައިގަތީ ހިޖްރައަށް ތިން އަހަރު ކުރިން މައްކާގައެވެ. ސައްޔިދުނާ ޚަދީޖާގެފާނަށް ފަހު އެންމެ ފުރަތަމަ އިސްލާމްވެ ވަޑައިގަތް ބޭކަނބަލަކީ އެކަލޭގެފާނުގެ ކަނބަލުންނެވެ. އަދި ޢަބްދުﷲ ގެ ފާނު ވެސް ކަނބަލުންނާއެކު އިސްލާމްވެ ވަޑައިގަތެވެ. އެހެން ނަމަވެސް ބައްޕާ ހިޖުރަކުރެއްވީ މައްކާ ފަތުޙުކުރެއްވުމުގެ ފަހުންނެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ޒުވާން ކުދިކަލެއް ގޮތުގައި ވެސް ވިސްނުންތޫނު ބޭކަލެކެވެ. ކުރު ދުވަސްތަކަކު ވަންދެން އެކަލޭގެފާނު ހުންނެވީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުދައިތަފުޅު އުއްމުލް މުއުމިނީން ސައްޔިދުނާ މައިމޫނާ ރަޟިޔަﷲ ޢަންހާގެ އަރިހުގައެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާ ވަފާތުވި ދުވަހު ސާޙިބުގެ ވަޑައިގެންނެވިއިރު އެކަލޭގެފާނުގެ ޢުމުރުފުޅުން ތޭރަ އަހަރެވެ. ސައްޔިދުނާ ޢުމަރުގެ ފާނުގެ ޚިލާފަތުގެ ދައުރުގައި އެކަލޭގެފާނު ވަނީ އެންމެ ޒުވާން ޢުމުރުފުޅުގައެވެ. އަދި އަބޫބަކުރުންގެ އިލްމީ ޖަލްސާތަކުގައި ބައިވެރިވެ އުޅުއްވަން ފެށީއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ވިސްނުންތޫނުކަމުގެ ފުރިހަމަ ކަމުން ފިޤުހު އާއި ބަޔާން އިލްމުގެ ތެރެއިން ވަރަށް މަތީ ފެންވަރަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އިލްމުވެރިންގެ އަޑާރުންނަށް ބޮޑު ކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ހިފެހި ވަޑައިގަތެވެ.

ހިޖުރައިން 35 ވަނަ އަހަރު ސައްޔިދުނާ އުޘްމާން ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު ހުންނެވި ހިސާރު ކުރެވިފައިވާ ދުވަހު ކަޑައެޅިއްޖެއެވެ. މިހެން ދިމާވުމުގެ ސަބަބުން އެ އަހަރުގެ އަމީރުލް ޙައްޖުގެ މަޤާމު، އުޘްމާންގެ ފާނު ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސްގެ ފާނަށް ހަވާލު ކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން މިދަތުރުގެ ކަންތައްތައް ވަރަށް ފުރިހަމައަށް އަދާކުރެއްވިއެވެ. މި ދަތުރުގެ ފަހުން އެކަލޭގެފާނުން އަނބުރި ވަޑައިގެންނެވިއިރު މުސްލިމުންގެ ޚަލީފާއަކަށް ސައްޔިދުނާ ޢަލީ ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު އިސްވެ ވަޑައިގަތީއެވެ. އޭރު އަމީރު މުޢާވިޔާގެ ފާނު ހުންނަވަނީ ޝާމު ކަރައިގެ ވެރިކަމުގައެވެ. އެހެން ނަމަވެސް އަލީގެ ފާނުން ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސް އާ ޝާމް ކަރައިގެ ވެރިކަން ހަވާލު ކުރައްވަން އެދުއްވުމުން، އެކަލޭގެފާނުން އެކަމާ ދެކޮޅު ހެއްދެވިއެވެ. އަދި މުޢާވިޔާގެ ފާނުން އެ ހުށަހެޅި މަޤާމުގައި ބަހައްޓެވުމުގެ މައްޗަށް ބާރު އެޅުއްވިއެވެ. އެހެން ނަމަވެސް އަލީގެ ފާނުން މިކަން ޤަބޫލު ފުރެއް ނުކުރެއްވިއެވެ. މިކަމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވީ ޖަމަލު ހަނގުރާމަ ކުރެއްވަން ޖެހުނެވެ. މި ހަނގުރާމައިގައި މި ދެ ބޭކުދިން ވެސް ޝާމިލުވެ ވަޑައިގަތެވެ. އަދި އަލީގެ ފާނުގެ ޢަސްކަރީގައި ހުންނެވިއިރު ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސް ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު ވެސް ހަނގުރާމަ ކުރެއްވިއެވެ. ސައްޔިދުނާ އަލީގެ ފާނުގެ ބޮޑުގެ ދަރަނިން ބަސްރާ އައުމުން ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސް، ބަސްރާގެ ގަވަރުނަރަކަށް އިސް ކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ޞިއްފީން ހަނގުރާމައިގައި އަލީގެ ފާނުގެ ވާތް ފަރާތުން ހަނގުރާމަ ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޝާމު ކަރައިގެ ވެރިޔަކާ އަލީގެފާނާ ދެމެދު ސުލްހަ ގާއިމު ކުރުމަށް ހަރަކާތްތެރިވި ބޭކުދިންގެ ތެރެއިން އެއް ބޭކަލަކީ ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސް ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު ހިމެނި ވަޑައިގަތެވެ. ސައްޔިދުނާ އަލީ ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުގެ ޚިލާފަތުގެ ދައުލަތް ވެރިކަމުގައި އިރާޤުގެ އަސްކަރީ ބާރު ކުރުގައި ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސް ހަމަޖެއްސެވިއެވެ. އެހެން ނަމަވެސް ހިޖުރައިން ސާޅީސް ވަނަ އަހަރު އެ މަޤާމުން އިސްތިއުފާ ދެއްވައި މައްކާއަށް ވަޑައިގެން އެތަނުގައި މަޝްހޫރުވެ ވަޑައިގަތެވެ. ހިޖުރައިން ފަސްދޮޅަސް ވަނަ އަހަރު ކޫފާގެ އަހުލުވެރިންގެ ދައުވަތަކަށް ސައްޔިދުނާ ހުސައިން ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު ކޫފާއަށް ވަޑައިގަންނަވަން ބޭނުންފުޅުވުމުން ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސްގެ ފާނުން މަނާކޮށް ހުރަސް އެޅުއްވިއެވެ. އެއީ އެބައި މީހުންގެ ހާލަތު ރަނގަޅު ނޫން އެކަލޭގެފާނަށް ހާނިކަމެއް ލިބިދާނެތީއެވެ. އެހެން ނަމަވެސް ހުސައިނުގެ ފާނުން މިކަން ގަބޫލު ނުކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ދާވަޑައިގެންނެވީ ގޮތުގައި އިސްލާމްދީނުގެ ހަނގުރާމަތަކުން ބޮޑު މުއްސީބާތް އަންނަނީ ބަޔަކު އަހުރިކަމެއް ވެސް ސައްޔިދުނާ ހުސައިނު ޝަހީދުކުރި ވިއެވެ.

ސައްޔިދުނާ ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސް ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު އަވަހާރަވީ ހިޖުރައިން ފަސްދޮޅަސް އަށެއް ވަނަ އަހަރުއެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާގެ ވަރަށް ގިނަ ހަދީޘްތަކެއް އެކަލޭގެފާނު ރިވާ ކުރައްވައިފައިވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ރިވާ ކުރެއްވި ހަދީޘްތަކުގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ 1660 އެވެ. އޭގެ ތެރެއިން 75 ހަދީޘް އަކީ އިމާމު ބުޚާރީ އާއި އިމާމު މުސްލިމް އިއްތިފާޤުވެ ވަޑައިގެންފައިވާ ހަދީޘް އެވެ.